

РЕЦЕНЗІЯ

Мусієнко Оксани Станіславівни, кандидата мистецтвознавства,
професора, члена-кореспондента НАМУ, професора кафедри кінознавства
Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені

І. К. Карпенка-Карого

на дисертацію Клопенка Максима Ігоровича

**«Проблема героя у фільмах «морального занепокоєння»
польського кінематографа»**

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»,
галузь знань 02 Культура і мистецтво

1. Актуальність теми дослідження.

Кіно «морального неспокою» – це той напрям в кіномистецтві, чия поява пов'язана з цілком певним часопростором. І разом з тим, справедливим буде твердження, що його моральнісні, естетичні впливи виходять далеко за означені межі. Історія кінематографа свідчить, що образні системи, філософські ідеї кіно «морального неспокою» існують у складній системі інтертекстуальних зв'язків, ознаки цього напрямку проявляються інколи досить неочікувано у національних кінематографіях різних країн.

У дисертації автор переконливо доводить, що кіно «морального занепокоєння» є не лише важливим явищем польської культури, а й вагомим етапом розвитку європейського кінематографа загалом. У роботі наголошується, що центральне місце в цьому напрямі посідає герой, поставлений у ситуацію моральної дилеми, конфлікту між особистими переконаннями та вимогами соціального середовища, необхідності прийняття відповідального життєвого рішення. Саме через внутрішній світ такого героя режисери осмислювали кризові явища сучасності, порушуючи питання автентичності людського існування, відповідальності за власний вибір.

Попередником кіно «морального неспокою» на польському екрані була «польська школа», напрям, який приніс світове визнання польському кінематографу. Фільми таких митців як А. Вайда, А. Мунк, Є. Кавалеровіч, В. Гас були насичені глибоким трагізмом, емоційною напругою, що в повній мірі вбирали ті глобальні історичні зрушення, які і визначили долі героїв цих творів. І якщо озирнути кінематографічний ландшафт європейського кіномистецтва на рубежі тисячоліття, можна переконатися, що те уважне спостереження за людською екзистенцією, драматичні колізії, що породжуються у здавалось би позбавленому якихось екстраординарних подій повсякденні, одвічні конфлікти людського індивіда і соціуму – все це у сучасному кінематографі співзвучно і суголосно з пошуком польських кіномитців. Тому і тема, запропонована дисертантом, має не лише історичні виміри, а звучить цілком актуально в етико-естетичному, кінознавчому, культурологічному аспектах.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Варто зазначити, що так концептуально і багаторівнево запропонована тема в українському кінознавстві ще не розглядалась. Мали місце окремі роботи, статті, присвячені сторінкам історії польського кіно, але вперше наявний багатосистемний підхід, виділення дійсно репрезентативних постатей і знакових фільмів, що дає автору можливість розкрити важливі і вагомні аспекти порушеної проблематики. Вперше проблема героя кіно «моральної турботи» знаходить переконливу філософське обґрунтування. Показано, як через долю особистості на екрані подається авторський меседж.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Оприлюднені теоретичні положення і висновки дисертації дають можливість досягнути перспективи осмислення проблеми героя у фільмах «морального занепокоєння» польського кінематографа в його екзистенціальному вимірі, що підтверджує значний теоретичний внесок автора дослідження. Можливе використання матеріалів дисертації у

навчальних курсах, зокрема «Історії світового кіно», у підготовці наукових робіт і кінознавчих досліджень відповідної тематики.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Об'ємний масив наукових джерел, на який спирається дисертант у своєму науковому пошуку, створює міцне підґрунтя для всебічного узагальнення і систематизації значного емпіричного матеріалу. Формулювання наукових висновків ґрунтується на основі філософського, культурологічного, кінознавчого аналізу як певних фільмів, так і певних напрямів у кінематографі. Особливо варто підкреслити точний вибір найбільш репрезентативних екранних творів (с. 73) у їх широких інтертекстуальних зв'язках зі світовим кінопроцесом.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертант демонструє у повній мірі володіння методологією наукової діяльності, ефективно і адекватно використовуючи дослідницькі методи для досягнення мети і вирішення завдань, визначених у дисертації.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Результати дисертації оприлюднені у 8 одноосібних статтях у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, 1 статті у зарубіжному науковому періодичному виданні. Результати дослідження також представлені в 14 публікаціях, що мають апробаційний характер.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура побудови дисертації послідовно обумовлена внутрішньою логікою розгортання її змісту відповідно до сформульованої мети і визначених завдань. Робота складається зі вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків, які підсумовують результати дослідження. Наукова аргументація

своєю вагомістю і обґрунтованістю підтверджує достовірність висновків і демонструє досягнення мети, визначеної автором.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Порушень академічної доброчесності у дисертаційному тексті не виявлено. Наукові результати повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінетів Міністрів України від 12 січня 2022 року №44.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Побажання автору включити в подальшій роботі за темою розгляд фільму «Восьмий день тижня» (реж. О. Форд), що стояв біля витоків напряму, порушуючи проблематику, яка стане характерною для кіно «морального неспокою».

2. В тексті дисертації останній період творчості К. Кесльовського розглядається на початку третього розділу (с. 147–148), присвяченого кінематографу Східної Європи. Здається більш доцільним і логічним було б завершити цим матеріалом другий розділ, створивши більш цілісне уявлення про творчість цього видатного митця.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації.

В цілому аналіз тексту дисертації доводить, що наукова робота виконана на високому рівні.

Дисертація є самостійним, завершеним і актуальним дослідженням, і в повній мірі відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №

44 (зі змінами), і її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво, галузь знань 02 Культура і мистецтво.

Рецензент:

Кандидат мистецтвознавства, професор,

член-кореспондент НАМУ,

професор кафедри кінознавства

КНУТКІТ імені І. К. Карпенка-Карого

Мусієнко О. С.

Підпис *Мусієнко О. С.*
ЗАСВІДЧУЮ
НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

О. Білоць